

O'ZBEKISTONDA MEROS, VASIYATNOMA VA UNING QO'LLANISHI ASOSIDA KELIB CHIQUADIGAN HUQUQIY MUAMMOLAR

Ibratova Feruza Boboqulovna

Toshkent davlat yuridik universiteti
professori, yuridik fanlar doktori

G'olib Tuxtayev Sobirovich

Toshkent davlat yuridik universiteti,
masofaviy yo'nalish 2-kurs talabas

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10152931>

ANNOTATSIYA

Har bir inson o'z hayoti oxirida o'z mol-mulkini kimgadir vasiyat qilib qoldiradi va bu jarayonda turli xil muammolar kelib chiqishi mumkin. Ushbu maqolada vasiyatnoma qilishdagi turli xil muammolar va ularni muhokama qilamiz. bu muammolardan asosiysi elektron vasiyat qoldirishdagi muammolar. Yevropa Ittifoqi bu muammolarga qanday yechim topayotgani haqida muhokama qilamiz. Maqolada bir qator me'yoriy hujjatlarni qabul qilish orqali O'zbekistonda meros huquqiy jarayonini raqamlashtirish bo'yicha takliflar va ushbu jarayonni tartibga solish usullari haqida so'z boradi .

Kalit so'zlar: Vasiyatnoma, elektron vasiyatnoma, VASIYATNOMA tuzilishi, davlat amaliyoti, huquqiy muammo va yechimi, raqamli mulk, vasiyatnomani o'zgartirish va bekor qilish.

Vasiyatnoma – yozma vasiyat; fuqaroning o'ziga tegishli mol-mulki yoki bu mol-mulka nisbatan huquqi vafot etgan taqdirda tasarruf etilishiga doir xohish-irodasi ifodalangan hujjat¹. O'zbekiston Respublikasi FK 1120-moddasiga binoan, fuqaro o'zining barcha mol-mulkini yoki uning muayyan qismini qonun bo'yicha merosxo'rlar doirasiga kiradigan, shuningdek kirmaydigan bir yoki bir necha shaxsga, shu bilan birga yuridik shaxslarga, davlatga yoki fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlariga vasiyat qilishi mumkin. Bu haqdagi vasiyatnoma qonunga muvofiq, shaxsan tuzilishi lozim, uning vakil orqali tuzilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Vasiyatnoma yozilgan joyi va vaqti ko'rsatilgan holda yozma shaklda tuzilishi vasiyat qiluvchining o'z qo'li bilan imzolanishi, notarial tasdiqlangan bo'lishi zarur². Agar vasiyat qiluvchi jismoniy nuqsonlari, kasalligi yoki savodsizligi tufayli vasiyatnomani o'z qo'li bilan imzolay olmasa, uning iltimosiga binoan notarius yoki qonunga muvofiq vasiyatnomani tasdiqlaydigan

¹ Рассказова Н. Ю. Фактическое принятие наследства //Вестник гражданского права. – 2016. – Т. 16. – №. 5. – С. 68-109.

² Выготский Л. С. Научное наследство //Собрание сочинений. – 1984. – №. 6.

ITALY

ITALY

boshqa shaxs hozir bo'lganida vasiyat qiluvchi o'z qo'li bilan imzolay olmaganligining sabablari ko'rsatilgan holda vasiyatnomaga boshqa shaxs imzo qo'yishi mumkin³. Vasiyatnomaga oid qonun-qoidalar O'zbekiston Respublikasi FK (1120-1131-moddalar)da belgilangan.

Elektron vasiyatnomalarning samaradorligi va turlari. Elektron qurilmalarning rivojlanishi, albatta, hayotning har bir burchagida ulardan ortiqcha foydalanish orqali odamlar o'rtasidagi huquqiy munosabatlarni o'zgartirishga ta'sir qiladi⁴. Shu bilan birga, qo'l bilan tegib bo'lmaydigan elektron va raqamli formatdagi valyutalarning yangi turlarini o'rnatish ham o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Shu bilan birga, AQSH turli xil elektron vasiyatnomalarni yaratish orqali raqamlashtirishga katta ta'sir ko'rsatadi:

- oflayn elektron vasiyatnomalar;
- onlayn elektron vasiyatnomalar;
- malakali saqlovchi elektron vasiyatnomalari.

Elektron vasiyatnomalar va ularning qo'llanilishini tartibga solish bo'yicha AQSH sud amaliyoti.

Vasiyatnomalar bo'yicha ish sudga tushganda, sudyalar ikkita savolga javob topishlari kerak:

1. Merosxo'r vasiyatnomani bajarish niyatidami yoki yo'qmi;
2. Agar merosxo'r muvaffaqiyatga erishmoqchi bo'lsa, unda qaysi shartlarga asoslanadi⁵.

Vasiyatnomalarning vorisligi haqiqiy, yozma, imzolangan va bir nechta shaxs tomonidan guvoh bo'lishi kerak. An'anaga ko'ra, meros jarayoni qonunga muvofiq o'rnatilishi kerak bo'lgan qat'iy qoidalarni talab qiladi⁶. Biroq, olimlar va professorlarning ushbu qat'iy qoidalariga qarshi tanqidlari ularni o'zgartirishga majbur qildi. 1970 yilda professor Jon X. Langbeyn vasiyat qiluvchining haqiqatan ham merosxo'rlikida muvaffaqiyat qozonishni xohlayotganini aniqlash uchun rasmiyatchiliklar kerak emasligini, bu asosan Vills Ast rasmiyatchiliklarining maqsadini ifodalaganligini aytdi. Uzoq vaqtdan so'ng, sudlar vasiyatnomalarni rasmiylashtirish to'g'risidagi qonunga shikoyat qilishdan ko'ra, vasiyatnomalarni bajarishni tartibga soluvchi ishlarni chuqur

³ Babakulovna I. F. LEGAL ISSUES OF INDIVIDUAL DEBT RESTRUCTURING UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2023. – T. 1. – №. 7. – С. 43-54.

⁴ Babakulovna I. F. Ibratova FB, Yerkebayeva Zh. A. Mediation as an alternative way to resolution of economic disputes //Editorial team.

⁵ Котарева О. В., Кондратьева А. Ю. Особенности и способы принятия наследства //НОМОТНЕТИКА: Философия. Социология. Право. – 2008. – Т. 5. – №. 12 (52).

⁶ Цветова Ю. С. Способы приобретения наследства //Наследственное право. – 2015. – №. 4. – С. 39-41.

tahlil qilishni boshladilar⁷. Hozirgi vaqtda deyarli barcha davlatlar yozma shakldagi vasiyatnomalarni, elektron vasiyatnomadan tashqari moddiy hujjatni talab qiladi⁸.

Elektron vasiyatnomalar funksiyasini amalga oshirish uchun faqat sudlar va qonun chiqaruvchilar ularni tartibga solish va sharhlashda uslubiy yondashuvni qo'llashlari kerak. Ushbu bobda bunday loyiha uchun foydali bo'lishi mumkin bo'lgan dastlabki tuzilmani taqdim etishga harakat qilinadi⁹. Yuzlab yillar davomida vasiyatnomalarni yaratish va bajarish bilan bog'liq tartib-qoidalarda jiddiy 16 o'zgarishlar bo'lmagan; Sudlar va qonun chiqaruvchilar endi elektron vasiyatnomalar kontekstida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavotirlarni tushunishlari kerak. Natijada, ushbu bob "elektron iroda" keng atamasini ushbu sohada paydo bo'lishi kutilayotgan uch turdagi fakt namunalariga ajratdi. Oflayn, onlayn va malakali saqlovchi elektron vasiyatnomalari firibgarlik va eskirish bilan bog'liq umumiy elektron vasiyatnomalarga moyil bo'ladi, ammo har bir toifada sudlar va qonun chiqaruvchilar hal qilish uchun o'ziga xos omillar to'plami mavjud¹⁰. Nihoyat, sudlar va qonun chiqaruvchilar vasiyat qiluvchilarning o'z xohish-irodalariga ko'ra, ularni qanday qurishni tanlashlaridan qat'i nazar, ularning tasarruf etish erkinligini qanday qilib eng yaxshi tarzda kuchaytirishni hal qilishlari kerak.

Fuqarolik huquqi raqamli asrning qiyin muammolariga duch kelmoqda. Fuqarolik huquqidagi ayrim huquqiy muammolar bugungi kungacha hal etilmagan va ularni qonuniy tartibga solish zarur¹¹. Shunga qaramay, O'zbekiston hukumati turli qimmatli qog'ozlarni chiqaradigan, ularga egalik qiluvchi, boshqaruvchi, moliya bozorida vositachilik xizmatlarini ko'rsatuvchi o'zining davlat korxonalarini va banklari orqali kapital bozorida faol ishtirok etadi¹².

⁷ Boboqulovna I. F., Orif o'g'li R. B. MEDIATSIYA–OILAVIY NIZOLARNI HAL ETISHNING MUQOBIL USULI SIFATIDA //SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH. – 2022. – T. 1. – №. 4. – С. 80-85.

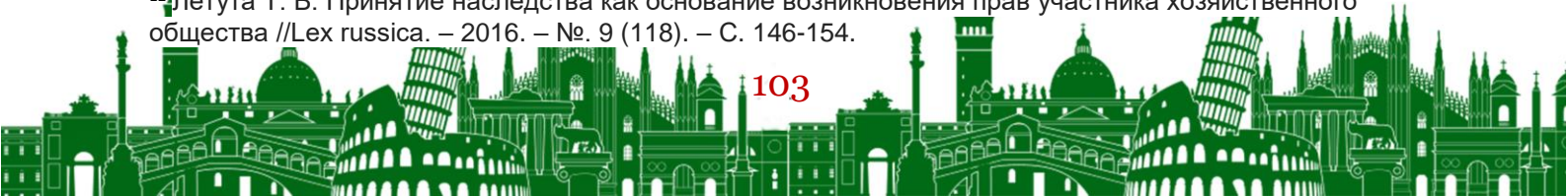
⁸ Волгаев М. В., Ростовцева Н. В. Принятие наследства: доктрина и практика //Наследственное право. – 2015. – №. 4. – С. 20-26.

⁹ Пластинина Н. Наследство New: что нового? //Жилищное право. – 2017. – №. 9. – С. 7.

¹⁰ Boboqulovna I. F., Mamarjon o'g'li R. M. NIZOLARNI MUQOBIL HAL ETISHDA MEDIATSIYANING O'RNI VA MEDIATSIYA JARAYONINING MOHIYATI //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2022. – T. 3. – №. 25. – С. 185-195.

¹¹ Boboqulovna I. F. et al. NIZOLARNI MUQOBIL HAL QILISH USULI SIFATIDA MEDIATSIYANI HAKAMLIK SUDLARIDA QO'LLASHNING O'ZIGA XOS AHAMIYATI //INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2023. – T. 1. – №. 9. – С. 88-95.

¹² Летута Т. В. Принятие наследства как основание возникновения прав участника хозяйственного общества //Lex russica. – 2016. – №. 9 (118). – С. 146-154.

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

Meros huquqi fuqarolik huquqining bir qismi bo'lib, u ham bir qator huquqiy muammolarga ega¹³. Misol uchun, kriptovalyutani meros qilib olish yoki uning o'limidan keyin egasining ijtimoiy hisobi bilan nima qilish kerakligini hal qilishda. Xususan, meros shartnomasi kabi yuridik institutlarning yangi turlari raqamlashtirishga ta'sir qiladi.

Meros shartnomasi shartnoma sifatida qabul qilinadi, uning shartlari merosxo'r doirasini va meros qoldiruvchining vafotidan keyin uning mulkiga bo'lgan huquqlari o'tkazish tartibini belgilaydi¹⁴. Ta'rif va huquqiy me'yorlari tahlil qilish meros shartnomasi tuzilmasini joriy etishdan asosiy maqsad meros qoldiruvchi va potensial merosxo'rlarga shartnomada belgilangan har bir shaxsga tegishli muayyan huquq va majburiyatlarni rasmiy ravishda meros qilib olish imkoniyatini berish ekanligini tushunishga imkon beradi. boshqa¹⁵. Shubhasiz, bu yerda asosiy muammo yaqin kelajakda meros olish kafolatlari evaziga meros qoldiruvchi foydasiga potensial merosxo'rning harakatlari bo'ladi.

Endilikda nazariya va huquqni qo'llash amaliyoti qonunchilikni takomillashtirish mexanizmlarini izlamoqda. Biroq, tadbirkorlik va tadbirkorlik faoliyati amaliyoti meros shartnomasining o'ziga xos munosabatlari uchun arizaga eng samarali javobni topishi kerak¹⁶. Natijalar fuqarolar va advokatlarning tavsiyalariga asoslanishi kerak. Taxminlarga ko'ra, meros shartnomasi muayyan amaliy muammolarni hal qilishi mumkin bo'lgan huquqiy me'yorlar tadbirkorlik, shu jumladan korporativ qoidalarga oid meros huquqlar, shuningdek, raqamlashtirishdir¹⁷.

Hozirgi kunda dunyo meros mulkining o'ziga xos xususiyatlarini va merosxo'rlarning ularga kirish huquqini aniqlashga harakat qilmoqda, jamiyatni raqamlashtirish jarayoni va meros huquqi u bilan bog'liq muammolarni muhokama qilmoqda¹⁸. Binobarin, kriptovalyuta va raqamli huquqlar amalda mulkiy munosabatlar obyektlari sifatida tobora ko'proq ko'rib chiqilmoqda.

¹³ Boboqulovna I. F., Shokir o'g'li M. D. NIZONI HAL QILISHNING MUQOBIL USULI SIFATIDA MEDIATSIYA VA HAKAMLIK SUDINING ROLI VA AHAMIYATI //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2022. – T. 3. – №. 25. – С. 196-207.

¹⁴ Алешина А. В., Косовская В. А. Принятие наследства в США: способы, охрана, налоги //Общество. Среда. Развитие (Terra Humana). – 2015. – №. 2 (35). – С. 13-16.

¹⁵ Boboqulovna I. F., Malika T. YURIDIK SHAXSNI TUGATISH BILAN BOG 'LIQ MASALALARNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2023. – T. 1. – №. 9. – С. 105-109.

¹⁶ Babakulovna I. F. APPLIED JURISPRUDENCE //Editorial team.

¹⁷ Поваров Ю. С. Внесудебный порядок принятия наследства по истечении установленного срока //Наследственное право. – 2017. – №. 2. – С. 37-41.

¹⁸ Бабакуловна И.Ф. Медиация как альтернативный способ разрешения экономических споров. – 2023.

Shuning uchun ular mulk tarkibiga kiritilishi kerak¹⁹. Bunday obyektlarga kirish muammosi muqarrar ravishda paydo bo'ladi, vasiyat qiluvchining aniq nimaga egaligi aniq belgilanadi. Ushbu muammolarni tomonlar merosxo'rlik obyektlari ro'yxatini (shu jumladan raqamli shaklda mavjud bo'lganlar), shuningdek ularni o'tkazish tartibini aniqlash imkoniyatiga ega bo'lgan meros shartnomasi yordamida bartaraf etilishi mumkin²⁰. Bunday mexanizm vasiyat qiluvchi uchun ham foydalidir.

Shunday qilib, meros va vasiyat shartnomalarini raqamlashtirish har jihatdan samarali, ya'ni ishonchliligi oshadi, vaqt tejiladi, ortiqcha muammolar yuzaga kelishi ehtimoli kamayadi va buni ikki jihatdan ifodalash mumkin²¹. Birinchidan, bu irsiy vorislik obyektlarining ta'rifi, ularning kelib chiqishi va mavjudligi raqamli tabiati tufayli cheklangan odamlar doirasiga ma'lum bo'lishi mumkin: kriptovalyuta, ijtimoiy tarmoq hisobi yoki o'yindagi hisob²². Meros shartnomasida bunday obyektlar nafaqat ro'yxatga olinadi, balki aniq tavsiflanadi. Ikkinchidan, bu "raqamli" shaklda mavjud bo'lgan obyektlarni uzatish tartibining tavsifi (masalan, bitkoinlarga "kalit" ga kirish tartibi). Shuning uchun vasiyat qiluvchi kalitni o'limidan keyin unga kirish imkoniyati bilan seyfga qo'yishi mumkin. Bu usul allaqachon Yevropa ittifoqida qo'llanilib kelmoqda. O'zbekistonda ham shu tizim yaxshi ishlasa ko'pgina muammolar bartaraf etilgan bo'lardi. O'zbekistonning ham kelajakdagi amalga oshirilishi lozim bo'lgan vazifalarining ichida shu tizimni ham qo'shib qo'ygan. Buni yaqqol misoli, O'zbekiston hozirda hamma sohalarni raqamlashtirishga e'tibor qaratganidan bilib olishimiz mumkin

References:

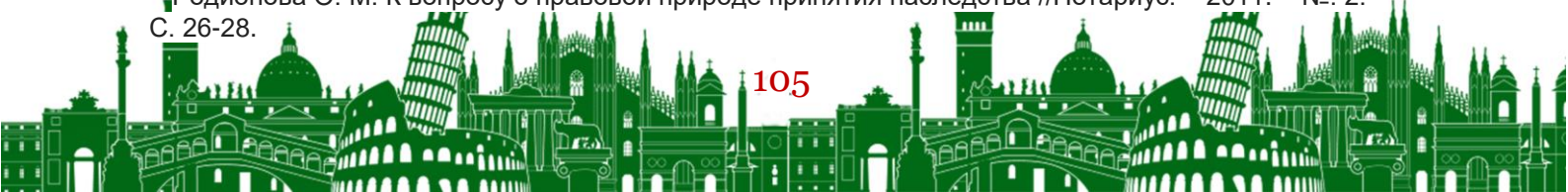
1. Рассказова Н. Ю. Фактическое принятие наследства //Вестник гражданского права. – 2016. – Т. 16. – №. 5. – С. 68-109.
2. Выготский Л. С. Научное наследство //Собрание сочинений. – 1984. – №. 6.
3. Babakulovna I. F. LEGAL ISSUES OF INDIVIDUAL DEBT RESTRUCTURING UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //THE THEORY

¹⁹ ДЕНИСОВА Ю. Н. К вопросу о правовой сущности наследства //Вестник Санкт-Петербургской юридической академии. – 2014. – №. 1. – С. 48-51.

²⁰ Бабакуловна ИФ РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПРИНЦИПА ДОБРОВОЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ МЕДИАЦИИ ПРИ РАЗРЕШЕНИИ СПОРОВ В УЗБЕКИСТАНЕ //Междисциплинарная конференция молодых ученых в области социальных наук (США). – 2021. – С. 308-315.

²¹ Babakulovna I. F. LEGAL ISSUES OF INDIVIDUAL DEBT RESTRUCTURING UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 43-54.

²² Родионова О. М. К вопросу о правовой природе принятия наследства //Нотариус. – 2011. – №. 2. – С. 26-28.

OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2023. – Т. 1.
– №. 7. – С. 43-54.

4. Babakulovna I. F. Ibratova FB, Yerkebayeva Zh. A. Mediation as an alternative way to resolution of economic disputes //Editorial team.

5. Котарева О. В., Кондратьева А. Ю. Особенности и способы принятия наследства //НОМОТНЕТИКА: Философия. Социология. Право. – 2008. – Т. 5. – №. 12 (52).

6. Цветова Ю. С. Способы приобретения наследства //Наследственное право. – 2015. – №. 4. – С. 39-41.

7. Boboqulovna I. F., Orif o'g'li R. B. MEDIATSIYA–OILAVIY NIZOLARNI HAL ETISHNING MUQOBIL USULI SIFATIDA //SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 80-85.

8. Волгаев М. В., Ростовцева Н. В. Принятие наследства: доктрина и практика //Наследственное право. – 2015. – №. 4. – С. 20-26.

9. Пластинина Н. Наследство New: что нового? //Жилищное право. – 2017. – №. 9. – С. 7.

10. Boboqulovna I. F., Mamarjon o'g'li R. M. NIZOLARNI MUQOBIL HAL ETISHDA MEDIATSIYANING O'RNI VA MEDIATSIYA JARAYONINING MOHIYATI //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2022. – Т. 3. – №. 25. – С. 185-195.

11. Boboqulovna I. F. et al. NIZOLARNI MUQOBIL HAL QILISH USULI SIFATIDA MEDIATSIYANI HAKAMLIK SUDLARIDA QO'LLASHNING O'ZIGA XOS AHAMIYATI //INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2023. – Т. 1. – №. 9. – С. 88-95.

12. Летута Т. В. Принятие наследства как основание возникновения прав участника хозяйственного общества //Lex russica. – 2016. – №. 9 (118). – С. 146-154.

13. Boboqulovna I. F., Shokir o'g'li M. D. NIZONI HAL QILISHNING MUQOBIL USULI SIFATIDA MEDIATSIYA VA HAKAMLIK SUDINING ROLI VA AHAMIYATI //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2022. – Т. 3. – №. 25. – С. 196-207.

14. Алешина А. В., Косовская В. А. Принятие наследства в США: способы, охрана, налоги //Общество. Среда. Развитие (Terra Humana). – 2015. – №. 2 (35). – С. 13-16.

15. Boboqulovna I. F., Malika T. YURIDIK SHAXSNI TUGATISH BILAN BOG 'LIQ MASALALARNING O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //INTERDISCIPLINE

INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE. – 2023. – Т. 1. – №. 9.
– С. 105-109.

16. Babakulovna I. F. APPLIED JURISPRUDENCE //Editorial team.

17. Поваров Ю. С. Внесудебный порядок принятия наследства по истечении установленного срока //Наследственное право. – 2017. – №. 2. – С. 37-41.

18. Бабакуловна И.Ф. Медиация как альтернативный способ разрешения экономических споров. – 2023.

19. ДЕНИСОВА Ю. Н. К вопросу о правовой сущности наследства //Вестник Санкт-Петербургской юридической академии. – 2014. – №. 1. – С. 48-51.

20. Бабакуловна ИФ РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПРИНЦИПА ДОБРОВОЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ МЕДИАЦИИ ПРИ РАЗРЕШЕНИИ СПОРОВ В УЗБЕКИСТАНЕ //Междисциплинарная конференция молодых ученых в области социальных наук (США). – 2021. – С. 308-315.

21. Babakulovna I. F. LEGAL ISSUES OF INDIVIDUAL DEBT RESTRUCTURING UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY. – 2023. – Т. 1. – №. 7. – С. 43-54.

22. Родионова О. М. К вопросу о правовой природе принятия наследства //Нотариус. – 2011. – №. 2. – С. 26-28.

